

Літун О.О.
викладач кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

НАУКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗШУКУ ПІДРОЗДІЛАМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ДІТЕЙ, ЯКІ ЗНИКЛИ БЕЗВІСТИ

У сучасній правозастосовній діяльності Національної поліції України значна увага приділяється вдосконаленню розшукової роботи підрозділів кримінальної поліції.

Свідченням цього є віднесення до функцій Департаменту карного розшуку «розроблення заходів з удосконалення розшукової роботи, підготовка управлінських рішень з проблем, які потребують комплексного підходу для їх вирішення, взаємодія зі структурними підрозділами центрального органу управління поліцією, правоохоронними органами іноземних держав з питань міждержавного та міжнародного розшуку, координація діяльності територіальних органів поліції і надання їм практичної допомоги з розшуку підозрюваних та обвинувачених, безвісти зниклих громадян та ідентифікації невпізнаних трупів» [1].

До резонансних подій, які стоять на особливому контролі, відносяться факти безвісного зникнення дітей, що свідчить про підвищену увагу до таких повідомлень з боку керівництва Національної поліції та структурних підрозділів, оскільки зниклі діти нерідко стають жертвами вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів.

Сьогодні широкого розповсюдження набули окремі види злочинів, пов'язані із протиправними діями стосовно дітей: продаж дітей (за 2018 р. 11 - неповнолітніх, 12 - малолітніх до 14 років [2]), у тому числі в рабство з метою примусової праці [3]; сексуальна експлуатація (використання у порноіндустрії) [4], продаж для усиновлення в інші країни [5], примушування до заняття жебрацтвом, втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність та ін.

Аналіз чинних нормативно-правових актів свідчить лише про загальне декларування протидії безвісному зникненню дітей (посилення кримінальної відповідальності за торгівлю людьми, встановлення кримінальної відповідальності за насильницьке зникнення, удосконалення нормативно-правової бази у сфері усиновлення [6; 7; 8; 9]).

Проте до сьогодні працівники оперативних й слідчих підрозділів використовують застарілі форми й методи розшуку безвісно зниклих дітей, підґрунтям до чого стало в першу чергу недостатньо об'єктивна юридична оцінка абсолютних і відсоткових показників на протязі довгого часу, які у порівняльному співставленні демонструють начебто високу результативність

розшуку дітей, що зникають безвісти.

Останнім часом динаміка повідомлень громадян про факти безвісного зникнення дітей зростає в рази, про що вказується у звітах Європейської федерації «Missing Children Europe». Так, у 2018 р. зафіксовано більше 11 тис. повідомлень про зникнення дітей, у тому числі за номером гарячої лінії 116000

Декларована функція Департаменту карного розшуку щодо розроблення заходів з удосконалення розшукової роботи здійснюється надто помірними кроками. Яскравим прикладом є відсутність сучасних нормативних ініціатив. Новий нормативно-правовий акт, який повинен відповідним чином врегулювати питання організації розшуку безвісти зниклих осіб, не прийнято. До цього часу діють положення наказу МВС України від 05.01.2005 № 3 дск «Про затвердження Інструкції з організації розшуку обвинувачених, підсудних осіб, які ухиляються від відбування кримінального покарання, безвісно зниклих осіб та встановлення особи невідомих трупів», значна частина яких втратила актуальність. Зазначений нормативно-правовий акт не містить окремих методик розшуку безвісти зниклих дітей, не визначає межі застосування НСРД та ОРЗ у рамках ОРС «Розшук» та ін.

Незважаючи на спробу певним чином визначити загальні першочергові заходи з реагування на заяви/повідомлення у Розділі XXVII «Розшук дітей» наказу МВС України від 16.02.2018 р. № 111 «Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України», оперативно-розшукове забезпечення підрозділами кримінальної поліції розшуку дітей, які зникли безвісти, залишилися поза межами регулювання наказу.

Все це безумовно впливає на результативність розшуку дітей, які зникли безвісти, що вимагає переосмислення існуючої практики й удосконалення з урахуванням сучасних потреб розшукової роботи.

У зв'язку з вищевикладеним, виникає необхідність науково обґрунтованої оптимізації розшукової роботи у цьому напрямку шляхом методичного забезпечення розшуку дітей, які зникли безвісти, з наступним впровадження у діяльність кримінальної поліції сучасних наукових розробок та рекомендацій прикладної спрямованості.

1. Офіційний сайт Національної поліції. URL: <https://www.npu.gov.ua/about/struktura/struktura/departament-karnogo-rozshuku.html>.

2. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2018 року. Генеральна прокуратура України. Офіційний сайт. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113653&libid=100820&c=edit&_c=fo.

3. На Запоріжжі директор інтернату здавав дітей «в оренду» як робочу силу. Корреспондент.net, 11 жовтня 2019. URL: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/4148755-na-zaporizhzhii-dyrekto-r-internatu-zdavav-ditei-v-orendu-yak-robochu-sylu>.

4. Швед О. В. Комерційна сексуальна експлуатація дітей (КСЕД) як нове соціальне явище в світі, країнах СНД та Україні. Український соціум. 2005. № 2-3 (7, 8). С. 79-87. URL: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2005/04/79-87__no-2-3__vol-7__2005__UKR.pdf.

5. Діти «на продаж» – скандал довкола клініки. І що треба знати про сурогатне материнство в Україні. Радіо Свобода, 18 липня 2018. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29372579.html>.

6. Урядом удосконалено нормативно-правову базу у сфері усиновлення. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/uryadom-udoskonaleno-normativno-pravovu-bazu-u-sferi-usinovlennya>.

7. Про внесення змін до Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей: постанова Кабінету Міністрів України від 10.07.2019 р. № 603. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/603-2019-p>.

8. «Жебраки за примусом». За «використання» дитини для жебракування встановлено кримінальну відповідальність. Радіо Свобода, 02 жовтня 2008. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/1293501.html>.

9. Про правовий статус осіб, зниклих безвісти: закон України від 12.07.2018 р. № 2505-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2505-19#n239>.

Міщанинець О.М.

кандидат юридичних наук

доцент кафедри

оперативно розшукової діяльності

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ ДЕТЕКТИВІВ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ПРОБЛЕМИ

Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію», Положення про Національну поліцію України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 р. № 877, наказу Національної поліції України від 29.12.2017 р. № 1342 «Про організаційно-штатні зміни в Національній поліції», наказу Міністерства внутрішніх справ України від 06.07.2017 р. № 570 «Про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України», зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 27.07.2017 р. за № 918/30786 і № 919/30787, у слідчих управліннях ГУНП в областях створено відділи розслідування особливо тяжких злочинів (служба детективів). Ініціаторами створення таких підрозділів була Консультативна місія Європейського Союзу в Україні (далі – КМЄС).

На зазначені підрозділи було покладено здійснення розслідувань за фактами скоєння найбільш складних, резонансних, тяжких та особливо тяжких кримінальних правопорушень, а також таких, що набули широкого суспільного резонансу. Також у відділах було закріплено певних працівників за